

© Панчук О.Ю.

УДК: 613:616.31:608.1-07-08-084

Панчук О.Ю.

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

ГІГІЄНИЧНА ОЦІНКА УМОВ ПРАЦІ ЗА ОСНОВНИМИ СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ СТОМАТОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДІАГНОСТИКИ, ЛІКУВАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКИ

Резюме. У ході досліджень здійснена гігієнічна оцінка умов праці за основними спеціальностями стоматологічного профілю в умовах використання сучасних технологій діагностики, лікування та профілактики. Дані, одержані під час здійснення комплексного дослідження умов праці і, насамперед, ступеня важкості і напруженості трудового процесу представників основних спеціальностей стоматологічного фаху (терапевтична стоматологія, хірургічна стоматологія, ортопедична стоматологія, ортодонція, дитяча терапевтична і хірургічна стоматологія) дозволили визначити умови праці як такі, що мають бути віднесені до 3.2 класу. Одержані результати повинні бути враховані для створення превентивного освітнього середовища у вищих медичних навчальних закладах на етапі професійної підготовки майбутніх фахівців та превентивного виробничого середовища в стоматологічних клініках, центрах і відділеннях на етапі безпосереднього виконання професійної діяльності лікарями-стоматологами.

Ключові слова: стоматологічні спеціальності, сучасні технології діагностики, лікування та профілактики, умови праці, гігієнічна оцінка.

Вступ

Характеристики санітарно-гігієнічного стану приміщень будь-яких-навчальних, побутових або виробничих приміщень, не є виключенням і приміщення стоматологічних клінік, центрів, відділень, справляють надзвичайно суттєвий вплив на особливості функціонального і психоемоційного стану організму, а також стан здоров'я людини [1, 6, 7, 8]. Тому здійснення оцінки умов праці за спеціальностями стоматологічного профілю в умовах використання сучасних новітніх технологій діагностики, лікування та профілактики є невід'ємним вихідним компонентом розроблення ефективних підходів до формування високої професійної придатності студентів стоматологічного факультету, майбутніх фахівців, які оволодівають основами професійного мистецтва, типовими професійно-значущими навичками і уміннями, створення превентивного освітнього середовища у закладах вищої медичної освіти та превентивного виробничого середовища в стоматологічних клініках, центрах і відділеннях тощо.

Метою дослідження є гігієнічна оцінка умов праці за спеціальностями стоматологічного профілю в умовах використання сучасних технологій діагностики, лікування та профілактики.

Матеріали та методи

Гігієнічна оцінка умов праці за умовах використання сучасних технологій проводилась на підставі застосування сучасних інструментальних, загальноприйнятих у дослідженнях подібного змісту, методів і методик [2, 3, 4].

Зокрема, рівень природного і штучного освітлення оцінювався відповідно на підставі застосування описового, геометричного і світлотехнічного методів у першому випадку та за допомогою описового, розрахункового і світлотехнічного методів - у другому випадку. Для об'єктивної оцінки освітленості робочих поверхонь

застосовувались цифрові люксметри Ю-116 і LX-1330В та багатофункціональний прилад для вимірювання параметрів середовища (5 в 1) FLUS ET-965.

Гігієнічна оцінка мікрокліматичних параметрів проводилась на підставі вивчення особливостей температурно-вологісного режиму та швидкості руху повітря. Зокрема, температурний режим оцінювали шляхом визначення показників середньої температури у приміщеннях, вологість повітря - на підставі оцінки показників відносної вологості повітря з використанням аспіраційного психрометра Ассмана та термогігрометра EZODO HT-390, швидкість руху повітря у навчальних і виробничих приміщеннях - за допомогою методу кататермометрії. Суттєве місце у ході проведення досліджень займало використання багатофункціонального приладу для вимірювання параметрів середовища (5 в 1) FLUS ET-965. Крім того, в окремих випадках для здійснення гігієнічної оцінки швидкості та температури повітря, і, зокрема, точкових вимірювань, застосовувався анемометр Tenmars TM-740.

Визначення ефективності природної вентиляції здійснювалась шляхом оцінки вмісту вуглекислоти у повітрі на підставі зіставлення кількості балончиків атмосферного повітря і повітря приміщення, які були витрачені на знебарвлення 10 мл лужного розчину у поглиначі Петрі. Концентрація шкідливих хімічних речовин визначалась із використанням універсального газоаналізатору УГ-2.

Для вимірювання та здійснення гігієнічної оцінки температури поверхні об'єктів використовувався інфрачервоний термометр-пірометр HT-822/826, для вимірювання та гігієнічної оцінки ультрафіолетового випромінювання застосовувався прилад для вимірювання та гігієнічної оцінки потужності ультрафіолетового випромінювання Tenmars TM-213 UVAB, для вимірювання та гігієнічної оцінки радіаційної обстановки - дозиметр-

радіометр МКС-05 "Терра-П".

З метою здійснення гігієнічної оцінки шумо-вібраційної обстановки застосовувався шумомір Tenmars TM-102 та багатофункціональний прилад для вимірювання параметрів середовища (5 в 1) FLUS ET-965, для гігієнічної оцінки напруженості, густини потужності штучно створеного електромагнітного поля в радіочастотному діапазоні та визначення електромагнітної безпеки - тестер для вимірювання електромагнітного випромінювання Tenmars TM-195.

Зрештою, з метою здійснення адекватної існуючим вимогам гігієнічної оцінки умов та характеру праці за основними стоматологічними спеціальностями використовували основні положення Гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу [5], яка надавала можливість здійснити адекватне поглиблене дослідження сукупності чинників виробничого середовища, котрі впливають особливості функціонального стану та адаптаційні можливості організму, ступінь розумової і фізичної працездатності та рівень професійної придатності спеціалістів стоматологічного фаху в процесі її виконання професійної діяльності. Зокрема, аналізу з використанням загальноприйнятих у гігієнічній практиці методик підлягали характеристики виробничого мікроклімату, дані щодо освітленості робочого місця, рівня шуму і вібрації та електромагнітного і іонізуючого випромінювання, вмісту шкідливих речовин у повітрі робочої зони, показники важкості та напруженості трудового процесу безпосередньо на робочому місці лікарів-стоматологів.

Згідно з основними положеннями наведеної Гігієнічної класифікації праці умови праці мають бути розділені на 4 класи. До 1 класу відносяться оптимальні умови праці, що сприяють не лише збереженню здоров'я працівників, але й створюють суттєві передумови для підтримання високого рівня їх працездатності, до 2 класу - допустимі умови праці, що характеризуються такими рівнями факторів виробничого середовища і трудового процесу, які не перевищують встановлених гігієнічних нормативів та не справляють несприятливого впливу на стан здоров'я працівників та стан здоров'я їх нащадків як у найближчому, так і у віддаленому періодах, причому цілком імовірно зрушення з боку критеріальних показників функціонального стану організму, що можуть виникати в повній мірі відновлюються за час регламентованого відпочинку або до початку наступної зміни, до 3 класу - шкідливі умови праці, що відзначаються такими рівнями впливу шкідливих виробничих факторів, які перевищують гігієнічні нормативи та здатні справляти несприятливий вплив на організм працівника та його нащадків і поділяються на 4 ступеня: 1 ступінь 3 класу (3.1) або умови праці, що характеризуються такими рівнями шкідливих факторів виробничого середовища і трудового процесу, які зумовлюють виникнення функціональних змін, що вихо-

дять за межі фізіологічних коливань та збільшують ризик погіршення стану здоров'я, в тому числі зумовлюють виникнення професійних захворювань, 2 ступінь 3 класу (3.2) або умови праці, що відзначаються такими рівнями шкідливих факторів виробничого середовища і трудового процесу, які здатні викликати стійкі функціональні порушення, призводячи до зростання виробничо-обумовленої захворюваності та появи окремих випадків професійних захворювань, 3 ступінь 3 класу (3.3) або умови праці, що характеризуються такими рівнями шкідливих факторів виробничого середовища і трудового процесу, які, крім зростання виробничо-обумовленої хронічної захворюваності та захворюваності з тимчасовою втратою працездатності, призводять до розвитку професійних захворювань, 4 ступінь 3 класу (3.4) або умови праці, що відзначаються такими рівнями шкідливих факторів виробничого середовища і трудового процесу, які призводять до значного зростання хронічної патології та рівнів захворюваності з тимчасовою втратою працездатності, а також до розвитку важких форм професійних захворювань, зрештою, до 4 класу відносять небезпечні умови праці або умови, що характеризуються такими рівнями дії шкідливих факторів виробничого середовища і трудового процесу, вплив яких впродовж робочої зміни (або її окремих частин) створює загрозу для життя, обумовлює високий ризик виникнення гострих професійних уражень, у тому числі і їх важких форм.

Результати. Обговорення

Дані, одержані під час проведених досліджень, дозволили встановити як спільні риси умов виконання професійної діяльності за різними стоматологічними спеціальностями, так і визначити, що умови праці за цілим рядом показників відрізнялись одне від одного відповідно до фаху та характеру професійних обов'язків, які виконувались. Так, мікрокліматичні показники у виробничих приміщеннях стоматологічних центрів і клінік та стоматологічних кабінетах незалежно від профілю стоматологічної діяльності за своїми основними параметрами відповідали існуючим гігієнічним вимогам. Зокрема, у холодний період року максимальна температура повітря не перевищувала 21-23°C, відносна вологість повітря коливалась в межах від 45% до 55%, максимальна температура повітря не перевищувала 24-26°C, натомість, у теплий період року відносна вологість повітря коливалась в межах від 50% до 57% і, отже, значення обох провідних критеріїв оцінки мікрокліматичних умов не перевищували значення встановлених гранично-допустимих рівнів. Швидкість руху повітря у холодний період року була незначною, складаючи в середньому 0,15±0,01 м/с, натомість, у теплий період року, передусім, завдяки використанню кондиціонерів та застосуванню засобів природної вентиляції досягала величин в середньому в середньому становила 0,40±0,02 м/с. Таким чином, відповідно до показників мікроклі-

матичних параметрів приміщень стоматологічних центрів і клінік та стоматологічних кабінетів умови праці лікарів-стоматологів слід віднести до 2 класу.

Рівень природного освітлення, що визначався за показниками коефіцієнту природного освітлення ($1,5 \pm 0,2\%$) та рівня освітленості робочих поверхонь слід було визнати таким, що цілком відповідає встановленим вимогам незалежно від профілю стоматологічної діяльності. Разом з тим рівень штучного освітлення, який забезпечувався за рахунок використання і загального, і локального, і, отже, комбінованого освітлення, мав свої особливості. Так, рівень загального освітлення у більшості випадків не досягав необхідного рівня (500 лк), складаючи в середньому $275,50 \pm 4,60$ лк. Водночас показники локального освітлення (рівень освітленості на рівні ротової порожнини пацієнта (7500-9500 лк), рівень освітленості рухомих інструментальних столів для інструментів і необхідних медичних препаратів відповідали нормативним вимогам. Більш суперечливими слід було вважати дані, що визначали характеристики комбінованого освітлення, хоч і в більшості випадків її значення відповідали існуючим вимогам. Однак недостатній рівень загального освітлення надавав цілком слушні підстави віднести цей чинник виробничого середовища до 3 класу 1 ступеня. Такий висновок підтверджувала наявність ще одного важливого негативного чинника, який мав бути врахований, а саме невідповідності освітлення різних полів зору (співвідношення рівнів освітлення від 1 : 10 до 1 : 25), передусім робочого поля у ротовій порожнині та інструментального стола, ротової порожнини і стола для роботи з документацією та іншого виробничого обладнання, з яким взаємодіє лікар під час виконання своїх професійних обов'язків, що сприяє прискореному розвитку як загальної втоми і перевтоми, так і, передусім, зорової втоми. Величини коефіцієнту пульсації освітлення на робочих місцях перевищували в середньому в 2,0-4,5 рази нормативні значення, визначені у ДБН В.2.5-28-2006 "Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне та штучне освітлення", що також надавало усі підстави віднести умови праці згідно із особливостями освітлення до 3 класу 1 ступеня. Крім того, під час здійснення оцінки рівня виробничого освітлення слід було визначити необхідність визначення особливостей оздоблення стін стоматологічних кабінетів, передусім, внаслідок того, що кахельна плитка з виблискуючий поверхнею у приміщеннях, в яких використовується лампи для фотополімеризації композиційних матеріалів і створюють надзвичайно потужний світловий потік із щільністю не менше $250-300$ мВт/см² та великою часткою ультрафіолетового опромінення, що відбиваючись від стін з побічним оздобленням справляють несприятливий вплив на провідні кореляти функціонального стану зорової сенсорної системи.

Узагальнений еквівалентний фоновий рівень шуму внаслідок роботи стоматологічного обладнання, пере-

сувань і робочих перемовин лікарів-стоматологів, медичного персоналу та пацієнтів, роботи джерел люмінесцентного освітлення, в кабінетах ортопедичної і хірургічної стоматології у певних випадках досягав значень 85 дБА (3 клас 1 ступінь) і, отже будучи за характером спектру широкополосним, а за часовими характеристиками - непостійним, перевищував ГДР (відповідно до вимог ДСН 3.3.6.037-99), в інших випадках не перевищував його нормативних величини (2 клас). У цьому контексті не можна не відзначити той факт, що рівень звуку в стоматологічних кабінетах, який був обумовлений роботою сучасних стоматологічних установок (як низькообертальних (10000-30000 обертань за 1 хвилину), так і високообертальних (близько 60000 обертань за 1 хвилину) бормашин, не перевищував 55-70 дБА (2 клас). Параметри локальної вібрації внаслідок роботи стоматологічних установок (бормашин) не перевищували ГДР і складала $120,4 \pm 7,5$ дБ, що відповідало значенням гігієнічних нормативів (2 клас).

Основними джерелами електромагнітного опромінювання безпосередньо на робочих місцях слід вважати медичне стоматологічне обладнання і, передусім, стоматологічні установки, скейлери, апарати для флюктуалізації та лікування парадонтозу, хірургічні відсоси, стерилізатори, ультрафіолетові бактерицидні опромінювачі, комп'ютерна техніка тощо. В ході досліджень, які були проведені, встановлений той факт, що рівень електромагнітного опромінювання цілком відповідав гігієнічним вимогам та не перевищував ГДР (2 клас). Рівень зовнішнього і внутрішнього іонізуючого випромінювання також не перевищував нормативних значень (2 клас).

Зрештою, слід було відзначити, що концентрація шкідливих хімічних речовин загальнотоксичної і подразнювальної дії, а також таких хімічних речовин, що відзначаються наявністю гостроспрямованого механізму дії або відрізняються наявністю канцерогенного, алергенного та фіброгенного впливу, відповідно до даних санітарних паспортів, як і концентрація шкідливих чинників біологічного походження не перевищували рівня ГДК (2 клас).

Здійснюючи аналіз умов праці представників основних стоматологічних спеціальностей відповідно до чинників, які відображували ступінь важкості і напруженості праці, слід було відзначити достатньо велику кількість спільних рис, які дозволяли здійснити узагальнену оцінку стоматологічного фаху в цілому, так і основних стоматологічних спеціальностей, тим більше, що на етапі перебування студентів у вищому медичному навчальному закладі відбувається підготовка дівчат і юнаків, які навчаються, до фаху загалом, з наступною спеціалізацією вже на післядипломному етапі навчання. Хоч і певна специфіка реєструвалась.

Особливу увагу під час здійснення гігієнічної оцінки умов праці за стоматологічним фахом слід було звернути на їх характеристику відповідно до показників важкості праці. Так, значення загальних енергозатрат орган-

ізму, як правило, не перевищували 300-348 Вт (3 клас 1 ступінь), величини зовнішнього фізичного динамічного навантаження, виражені в одиницях механічної роботи за зміну у разі регіонального навантаження, що є надзвичайно властивим для стоматологічної діяльності, передбачаючи переважну участь м'язів рук та плечових суглобів, не досягало 18000 Вт у чоловіків та 10800 Вт у жінок, перевищуючи при цьому значення відповідно 13000 Вт серед перших і 7800 Вт серед других (3 клас 1 ступінь), у разі загального навантаження, що є не менш характерним для стоматологічної діяльності, тобто з переважною участю м'язів і рук, і тулубу, і ніг, не досягало 61600 Вт у чоловіків та 39960 Вт у жінок, перевищуючи при цьому значення відповідно 44000 Вт серед перших і 16400 Вт серед других (3 клас 1 ступінь). Маса вантажів, що постійно підіймаються та переміщуються вручну у стоматологів-чоловіків не перевищувала 30 кг (2 клас), у жінок - 15 кг (3 клас 1 ступінь). Кількість стереотипних робочих рухів впродовж робочої зміни при локальному навантаженні, передусім, за участю м'язів кистей і пальців рук не досягало 60000 разів, перевищуючи при цьому 40000 разів, при регіональному навантаженні, передусім, за участю м'язів рук та плечових суглобів не досягало 30000 разів, перевищуючи при цьому 20000 разів (3 клас 1 ступінь). Рівень статичного навантаження за робочу зміну у разі утримання вантажу і докладання зусиль однією рукою, двома руками та за участю м'язів тулуба і ніг також дозволяв віднести його значення до 3 класу 1 ступеня.

Найхарактернішими ознаками робочої пози представників стоматологічного фаху слід було вважати періодичне перебування в незручній та фіксованій позі протягом від 25% до 50% часу робочої зміни, перебування у вимушеній робочій позі - від 10 % до 25 % часу зміни; перебування у робочій позі "стоячи" - до 60% від загального часу робочої зміни (3 клас 1 ступінь). Загальна кількість вимушених, відповідно до алгоритму виконання типової для лікарів-стоматологів професійної діяльності, нахилів тулубу за робочу зміну з амплітудою понад 30° коливалась у межах від 100 до 250 (3 клас 1 ступінь). Протяжність переміщень у просторі, обумовлених технологічним процесом не перевищувала у горизонтальній площині - 8 км (2 клас), у вертикальній площині - 2 км (1 клас).

Не менш важливим слід визнати проведення гігієнічної оцінки умов праці за показниками напруженості праці. Зокрема, розглядаючи особливості інтелектуальних навантажень, необхідно було відзначити, що зміст роботи, властивої для стоматологічного фаху, передбачав розв'язання складних завдань із вибором за алгоритмом (відповідними протоколами) і, отже, надавав можливість віднести умови праці до 3 класу 1 ступеня, натомість, оцінюючи особливості сприймання сигналів, тобто певної інформації, що необхідна для виконання трудової діяльності, зумовлював їх сприйняття з наступною комплексною оцінкою взаємопов'я-

заних параметрів виробничої діяльності і дозволяв віднести умови праці до 3 класу 2 ступеня. Розглядаючи особливості розподілу функцій за ступенем складності завдань, які мали вирішуватися, потрібно було відзначити, що найбільш важливою їх рисою була обробка, перевірка та контроль за виконанням завдання і, отже, умови праці слід було віднести до 3 класу 1 ступеня, зрештою, відповідно до характеру виконуваної роботи, відзначальною рисою якої є здійснення трудових обов'язків в умовах дефіциту часу та інформації з підвищеною відповідальністю за кінцевий результат, умови праці мали бути визначені, як такі, що відносяться до 3 класу 2 ступеня.

Як основні характеристики сенсорних навантажень необхідно було відзначити наступні параметри: тривалість зосередження уваги - понад 75% від часу робочої зміни (3 клас 1 ступінь), щільність світлових та звукових сигналів і повідомлень у за 1 годину роботи - в середньому понад 300 (3 клас 1 ступінь), розміри об'єктів розрізнення у разі визначення особливостей професійно-обумовлених навантажень на зорову сенсорну систему (при відстані від очей фахівця до об'єкта розрізнення не більше 0,5 м) становили менше 0,3 мм протягом понад 50% часу, в тому числі з використанням оптичних приладів (3 клас 2 ступінь). Аналізуючи особливості навантажень на слухову сенсорну систему та голосовий апарат, слід було відзначити, що їх провідні характеристики відповідно передбачали необхідність розбірливості слів та сигналів у межах від 90% до 70% (2 клас) та сумарну кількість годин, з напруженням голосового апарату протягом тижня - від 16 до 20% (2 клас). В ході визначення особливостей емоційного навантаження слід було відзначити надзвичайно високий ступінь відповідальності за результат власної діяльності та велику значущість вірогідних помилок, причому спеціаліст-стоматолог має бути цілком відповідальним за функціональну якість виконання своєї роботи та поставлених завдань, причому невірні рішення можуть призвести до порушень технологічного процесу і, головне, створити передумови до можливої небезпеки для життя пацієнтів (3 клас 2 ступінь) з великою часткою відповідальності за безпеку виконуваних дій (3 клас 1 ступінь). До 2 класу умови праці за стоматологічним фахом слід було віднести відповідно до монотонності навантажень (кількість прийомів, необхідних для реалізації простого завдання або в операціях, які повторюються багаторазово, тривалість виконання простих виробничих завдань або операцій, що повторюються, та рівень монотонності виробничої обстановки згідно із часом пасивного спостереження за технологічним процесом в % від часу виконання професійної діяльності), а також згідно із особливості режиму праці (тривалість робочого дня та змінність роботи)

Отже, дані, одержані під час здійснення комплексного дослідження ступеня важкості і напруженості трудового процесу представників основних спеціальностей

Таблиця 1. Результати узагальненої комплексної оцінки умов праці представників основних стоматологічних спеціальностей.

Чинник виробничого середовища та трудового процесу	Основні стоматологічні спеціальності					
	Терапевтична стоматологія	Хірургічна стоматологія	Ортопедична стоматологія	Ортодонтія	Дитяча терапевтична стоматологія	Дитяча хірургічна стоматологія
Мікроклімат	2	2	2	2	2	2
Освітленість	3.1	3.1	3.1	3.1	3.1	3.1
Шум	2	3.1	3.1	2	2	2
Вібрація	2	2	2	2	2	2
Електромагнітні випромінювання	2	1	1	3.1	3.1	
Іонізуюче випромінювання	2	2	2	2	2	2
Хімічний чинник	2	2	2	2	2	2
Важкість праці	3.1	3.1	3.1	3.1	3.1	3.1
Напруженість праці	3.2	3.2	3.2	3.2	3.2	3.2
Узагальнена оцінка	3.2	3.2	3.2	3.2	3.2	3.2

тей стоматологічного фаху (терапевтична стоматологія, хірургічна стоматологія, ортопедична стоматологія, ортодонтія, дитяча терапевтична і хірургічна стоматологія) в умовах використання сучасних новітніх технологій діагностики, лікування та профілактики дозволили визначити умови праці як такі, що мають бути віднесені до 3.2 класу.

Узагальнені результати щодо комплексної оцінки умов праці представників основних стоматологічних спеціальностей представлені в таблиці 1.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. У ході проведених досліджень здійснена гігієнічна оцінка умов праці за основними спеціальностями стоматологічного профілю в умовах використання сучасних технологій діагностики, лікування та профілактики. Дані, одержані під час здійснення комплексного дослідження ступеня важкості і напруженості трудового процесу представників основних спеціальностей стоматологічного фаху (терапевтична стоматологія, хірургічна

стоматологія, ортопедична стоматологія, ортодонтія, дитяча терапевтична і хірургічна стоматологія) дозволили визначити умови праці як такі, що мають бути віднесені до 3.2 класу.

Одержані дані є вихідним компонентом проведення поглибленої гігієнічної оцінки умов праці за основними спеціальностями стоматологічного фаху в умовах використання сучасних новітніх технологій та повинні бути ураховані в подальшому для створення превентивного освітнього середовища у вищих медичних навчальних закладах на етапі професійної підготовки майбутніх фахівців та превентивного виробничого середовища в стоматологічних клініках, центрах і відділеннях на етапі безпосереднього виконання професійної діяльності лікарями-стоматологами, наукового обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію професійного навчання, проведення психогігієнічної корекції перебігу процесів професійної адаптації і запобігання виникнення несприятливих змін у психофізіологічному стані організму майбутніх лікарів-стоматологів на етапі навчання у закладах вищої медичної освіти.

Список літератури

- Буря Л. В. Гігієнічна оцінка умов праці при використанні фотополімерних матеріалів у стоматології / Л.В. Буря // Укр. жур. з проблем медицини праці. - 2008. - №1 (13). - С. 54-59.
- Гігієна та екологія; за ред. В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2007. - 724 с.
- Гігієна праці (методи досліджень та санітарно-епідеміологічний нагляд); за ред. А. М. Шевченка, О. П. Яворовського. - Вінниця: Нова книга, 2005. - 528 с.
- Гігієна праці / Ю. І. Кундієв, О. П. Яворовський, А. М. Шевченко [та ін.]. - К.: Медицина, 2011. - 904 с.
- Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. - К., 2014. - 29 с.
- Катаева В. А. Труд и здоровье врача-стоматолога / Катаева В.А. - М.: Медицина, 2002. - 208 с.
- Качественные аспекты оказания стоматологической помощи (мнение пациентов) / А.В. Возный, В.И. Долгинцев, А.В. Брагин, В.М. Семешко // Социология медицины. - 2005. - № 2 (7). - С. 44-45.
- Скрипников П. Н. Аспекты современной профессиональной деятельности врача-стоматолога / П.Н. Скрипников, Т.П. Скрипникова, С.В. Мельникова. - Полтава: ЧП "Инарт", 2009. - 84 с.

Панчук А.Е.

ГИГИЕНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА УСЛОВИЙ ТРУДА ПО ОСНОВНЫМ СПЕЦИАЛЬНОСТЯМ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ В УСЛОВИЯХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДИАГНОСТИКИ, ЛЕЧЕНИЯ И ПРОФИЛАКТИКИ

Резюме. В ходе исследований осуществлена гигиеническая оценка условий труда по основным специальностям стома-

тологического профиля в условиях использования современных технологий диагностики, лечения и профилактики. Данные комплексного исследования условий труда, и, прежде всего, степени тяжести и напряженности трудового процесса представителей основных специальностей стоматологического специальности (терапевтическая стоматология, хирургическая стоматология, ортопедическая стоматология, ортодонтия, детская терапевтическая и хирургическая стоматология) позволили отнести условия труда к 3.2 класса. Полученные результаты должны быть учтены в ходе создания превентивной образовательной среды в высших медицинских учебных заведениях на этапе профессиональной подготовки будущих специалистов, а также превентивной производственной среды в стоматологических клиниках, центрах и отделениях на этапе непосредственного выполнения профессиональной деятельности врачами-стоматологами.

Ключевые слова: стоматологические специальности, современные технологии диагностики, лечения и профилактики, условия труда, гигиеническая оценка.

Panchuk O.Y.

HYGIENIC ASSESSMENT OF WORKING CONDITIONS FOR BASIC DENTAL SPECIALTIES IN CONDITIONS OF USING MODERN TECHNOLOGIES OF DIAGNOSIS, TREATMENT AND PREVENTION

Summary. *In the course of the research carried out hygienic assessment of working conditions at basic dental specialties in the use of modern technologies of diagnosis, treatment and prevention. Data of a comprehensive study of working conditions and, above all, severity and intensity of the work process, representatives of the basic specialties of the dental profession (dentistry, surgical dentistry, prosthetic dentistry, orthodontics, children's therapeutic and surgical dentistry) allowed to determine working conditions as those to be assigned to 3.2 class. The results should be taken into account to create a preventive educational environment in higher educational universities during training of future specialists and preventive working environment in dental clinics, centers and offices during the direct performance of professional dentists.*

Key words: *dental specialty, modern technologies of diagnosis, treatment and prevention, working conditions, hygienic assessment.*

Рецензент - д.мед.н., проф. Очердько О.М.

Стаття надійшла до редакції 03.11.2016 р.

Панчук Олександр Юхимович - к. мед. н., докторант кафедри загальної гігієни та екології ВНМУ ім. М.І.Пирогова; +38(0432)56-23-62; hygiene@vnm.edu.ua
